

Opinia prawna dotycząca koncepcji ograniczenia liczby kadencji wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w ujęciu prawno-ustrojowym

Adwokat Jakub Roszkowski

I. Tezy opinii

1. Ograniczenie możliwości kandydowania na funkcję wójta (burmistrza, prezydenta miasta) osobie, która pełniła już tę funkcję, nie narusza postanowień Konstytucji RP.
2. Dla obliczenia limitu pełnienia funkcji wójta (burmistrza, prezydenta miasta) należy przyjąć obecną kadencję pod warunkiem, że zmiany ustawowe weszłyby w życie podczas jej trwania.
3. Ograniczenie możliwości kandydowania na funkcję wójta (burmistrza, prezydenta miasta) osobie, która pełniła już tę funkcję, może umożliwić rozwiązanie określonych problemów związanych z wieloletnim pełnieniem funkcji przez tą samą osobę.

II. Przedmiot opinii

Opinia opiera się na odpowiedzi na pytania dotyczące kwestii związanych z kadencyjnością sprawowania funkcji przez wójtów, burmistrzów, prezydentów miast (ilekroć dalej jest mowa o wójcie, należy przez to rozumieć również burmistrza i prezydenta miasta). Sformułowane zostały następujące zagadnienia:

1. Czy ograniczenie liczby kadencji organów wykonawczych gmin, które może sprawować jedna osoba nie jest sprzeczne z ustawą zasadniczą?
2. Ile kadencji można przyjąć dla obliczenia jej limitu, tylko obecną kadencję, czy też kadencję ją poprzedzającą?
3. Czy można wprowadzić tego typu ograniczenie już od następnej kadencji organów wykonawczych?
4. Jakie rozwiązania w tym zakresie stosują inne państwa?
5. Dlaczego akurat takie rozwiązanie pozwoli najskuteczniej usunąć występujące w niektórych gminach dysfunkcje związane z wieloletnim pełnieniem funkcji przez jedną osobę?

III. Uwagi wstępne

Temat ograniczenia liczby kadencji wójtów, burmistrzów i prezydentów miast jest przedmiotem dyskusji od wielu lat. Do tej pory pojawiło się kilka inicjatyw ustawodawczych w tym przedmiocie.

Pierwszy taki projekt został złożony do łaski marszałkowskiej w dniu 21 września 2010 roku przez grupę posłów na Sejm RP Klubu Parlamentarnego Prawo i Sprawiedliwość (druk sejmowy nr 3834)¹. Podobna inicjatywa pojawiła się w Sejmie RP w dniu 9 listopada 2012 roku. Był to poselski projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks wyborczy posłów Klubu Poselskiego Ruch Palikota (druk sejmowy nr 1015).

Proponowane zmiany we wskazanych projektach co do zasady polegały na wprowadzeniu ustawowego zakazu kandydowania na wójta przez osobę, która pełniła już te funkcje przez co najmniej dwie kadencje².

Wskazane inicjatywy pokazują, iż temat ograniczenia możliwości kandydowania do organów wykonawczych gminy przez osoby, które pełniły już te urzędy funkcjonuje w przestrzeni publicznej i dlatego warto jest przyrzeć się mu w ujęciu prawno-ustrojowym.

IV. Uzasadnienie prawne tezy opinii

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku w rozdziale VII, który omawia samorząd teryto-

¹ projekt ustawy o zmianie z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz. U. z 2002 r. Nr 113 poz. 984 ze zm.).

² z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. Nr 142, poz. 1592 z późn. zm.),

z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. Nr 142, poz. 1590 z późn. zm.).

² Projekty zakładały także dodatkowe zmiany, takie jak m.in. rozszerzenie ograniczenia również starostę i marszałka województwa (projekt KP PIS).

rialny w Polsce, w sposób bardzo ogólny opisuje strukturę organów samorządu terytorialnego oraz zasady ich wyboru. Art. 169 Konstytucji stanowi jeden z punktów wyjścia dla omówienia problemu konstytucyjności ograniczenia liczby kadencji wójta. W ust. 1. tego przepisu ustawa zasadnicza dokonuje podziału organów jednostek samorządu terytorialnego na stanowiące oraz wykonawcze. Ustęp 2. stawia z kolei wymaganie, aby organy stanowiące pochodziły z wyborów powszechnych, równych, bezpośrednich i odbywających się w głosowaniu tajnym. W zakresie zasad i trybu zgłaszania kandydatów oraz przeprowadzania wyborów i warunków ważności wyborów samorządowych następuje odesłanie do ustawy. W odróżnieniu zatem od wyborów do Sejmu RP brakuje wymogu proporcjonalności samorządowego systemu wyborczego. Odnośnie zaś zasad i trybu wyborów oraz odwoływania organów wykonawczych jednostek samorządu terytorialnego (ust. 3) Konstytucja pozostawia ustawodawcy niemal całkowitą swobodę przy kreowaniu systemu wyborczego oraz przyjmowaniu określonych zasad według których wybory te mają przebiegać. Konstytucja nie przesądza nawet sposobu wyznaczania osób sprawujących funkcje wykonawcze, co oznacza, że może się on dokonywać zarówno w głosowaniu powszechnym, jak i poprzez wybór przez organy stanowiące³. Ostatni ustęp opisywanego artykułu 169 stanowi, że ustroj wewnętrzny jednostek samorządu terytorialnego określają, w granicach ustaw, ich organy stanowiące, co dla przedmiotu niniejszego opracowania nie ma dużego znaczenia.

Skoro ustrojodawca nie pozostawił ustawodawcy większych ograniczeń w zakresie zasad i trybu wyborów oraz odwoływania organów wykonawczych jednostek samorządu terytorialnego, to tylko na podstawie wykładni omawianego art. 169 ust. 2 i 3 Konstytucji można przyjąć, że nie istnieją żadne przeszkody uniemożliwiające dokonania ograniczenia liczby kadencji wójta. W podobnym duchu wypowiedział się w tej kwestii Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 24 listopada 2008 r., gdzie wskazał, iż: „Konstytucja pozostawia w tym wypadku ustawodawcy większy luz decyzyjny w zakresie regulacji praw wyborczych (w tym warunków posiadania biernego prawa wyborczego) niż w wypadku wyborów do Sejmu czy Senatu. Wynika to m.in. z konieczności uwzględnienia choćby specyfiki wyborów lokalnych (zob. wyrok TK z 3 listopada 2006 r., sygn. K 31/06, OTK ZU nr 10/A/2006, poz. 147). Trybunał podkreślił także, iż w wypadku organów wykonawczych jednostek samorządu terytorialnego Konstytucja pozostawia ustawodawcy określenie zasad i trybu ich wyboru. Nie przewiduje przy tym konieczności powoływania tych organów w trybie wyborów powszechnych. Co za tym idzie, wspomniany wcześniej luz decyzyjny, w zakresie kształtowania sposobu powoływania tych organów, pozostaje większy, niż w wypadku organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego”⁴. Powyższe zdaje się przesądzać, że ustrojodawca pozostawił

w zakresie zasad i sposobu wyłaniania organów wykonawczych jednostek samorządu terytorialnego bardzo dużą swobodę.

Tak swobodna interpretacja spotkała się jednak z pewną krytyką. Przy okazji prac parlamentarnych nad wskazanym wyżej projektem Klubu Parlamentarnego Prawo i Sprawiedliwość, głos w dyskusji zabrał m.in. prof. Michał Kulesza⁵. Zajął on wówczas bardzo krytyczne stanowisko wobec proponowanych zmian argumentując je m.in. w następujący sposób: „Pojawia się argument, że przecież takie właśnie ograniczenie dotyka osoby pełniącej urząd Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (art. 127 ust. 2 Konstytucji), czemu więc nie można tego wzorca odnieść do wyboru wójtów, burmistrzów i prezydentów miast? Otóż po pierwsze takie ograniczenie wobec urzędu Prezydenta RP jest wprost sformułowane w Konstytucji. Jest to dodatkowy argument, iż ograniczenie prawa wyborczego stanowi materię konstytucyjną a nie ustawową, Konstytucja zaś nie przewiduje tego odnośnie do wójtów, burmistrzów, prezydentów, radnych, posłów i senatorów.” To na pozór może jawić się jako słuszny kontrargument w dyskusji. Jednak gdyby przyrzeć się innym zapisom Konstytucji, to można dostrzec kilka przykładów, które zaprzeczają temu twierdzeniu. Weźmy choćby instytucję Rzecznika Praw Obywatelskich. Inaczej niż ma to miejsce w przypadku urzędu Prezydenta RP, Konstytucja nie wyraża żadnego ograniczenia w przedmiocie liczby kadencji Rzecznika Praw Obywatelskich, które może pełnić ta sama osoba. Gdyby przyjąć tezę zacytowaną powyżej, zgodnie z którą ograniczenie biernego prawa wyborczego pozostaje materią konstytucyjną, to ustawodawca nie miałby w tym zakresie żadnej możliwości zmian. Jednak ustawa z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich⁶ w art. 5 wskazuje, że ta sama osoba nie może być Rzecznikiem więcej niż przez dwie kadencje. Analogiczna sytuacja ma miejsce w przypadku członków Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji⁷.

Powyższe prowadzi do konkluzji, iż ograniczenia biernego prawa wyborczego nie pozostają materią konstytucyjną, co oznacza, iż ustawodawca może je kreować. Istotne jest jednak to, aby były one zgodne z innymi postanowieniami Konstytucji, które przyznają obywatelom określone prawa. Normą konstytucyjną, która potencjalnie może zostać naruszona w tym kontekście, jest ta wyrażona w art. 60 Konstytucji. Zgodnie z nią obywatele polscy korzystający z pełni praw publicznych mają prawo dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach. Przeciwnicy propozycji ograniczenia liczby kadencji wójta często wskazują tę normę na potwierdzenie swych racji. Argument ten jednak nie wydaje się słuszny.

Z potencjalnym ograniczeniem zasady równego dostępu do służby publicznej nierozzerwalnie wiąże się wyrażona w art. 31 ust. 3 konstytucyjna zasada proporcjonalności.

⁵ „Opinia wstępna w kwestii projektowanego ograniczenia do dwóch liczb kadencji bezpośrednio wybieranego wójta (burmistrza, prezydenta miasta)” wykonana na zlecenie Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej z 22 lutego 2006 roku.

⁶ Dz.U.2014, poz. 1648 z późn. zm.

⁷ Art. 215 Konstytucji RP oraz art. 7 ust. 4 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 o radiofonii i telewizji (Dz.U. Dz.U.2016 poz. 639).

³ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, Kazimierz Działocho, Leszek Garlicki, Paweł Sarnecki, Wojciech Sokolewicz, Janusz Trzciniński, 1999 r. tom IV, kom. do art. 169, s. 3.

⁴ Sygn. akt K 66/07.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego zasada proporcjonalności wiąże ustawodawcę nie tylko wtedy, gdy ustanawia on ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności lub praw, ale także wówczas, gdy nakłada obowiązki na obywateli lub na inne podmioty znajdujące się pod jego władzą. Ustawodawca postępuje w zgodzie z zasadą proporcjonalności, gdy spośród możliwych środków działania wybiera możliwie najmniej uciążliwe dla podmiotów, wobec których mają być one zastosowane, lub dolegliwe w stopniu nie większym, niż to jest niezbędne wobec założonego i usprawiedliwionego konstytucyjnie celu⁸. W tym kontekście, mając na uwadze zamierzony cel wprowadzenia omawianych zmian, wyrażający się m.in. w umożliwieniu powstawania sytuacji korupcjogennych (o czym niżej) nie naruszają one zasady proporcjonalności. Nie ograniczają one także prawa obywateli do partycypacji w sprawowaniu władzy publicznej. Treść bowiem wskazanego art. 60 Konstytucji nie jest tożsama z gwarancją prawa dostępu do służby publicznej daną obywatelom polskim korzystającym z pełni praw publicznych. Nie tworzy ona tym samym bezwzględnego uprawnienia po stronie obywateli. Równy dostęp do służby publicznej może być dookreślony – na zasadach pozostających w zgodzie z Konstytucją – ustawowo poprzez uzależnienie go od spełniania określonych kwalifikacji zawodowych, moralnych, a nawet politycznych⁹. W podobnym duchu wypowiedział się Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 8 października 2001 roku, w którym wskazał, iż: „ograniczeń nakładanych na osoby sprawujące funkcje publiczne nie można zatem rozpatrywać w kategoriach ograniczeń wolności i praw tych osób, lecz należy je traktować jako środek zapewnienia prawidłowego funkcjonowania instytucji publicznych”¹⁰. Innymi słowy, to do państwa należy określenie liczby stanowisk w służbie publicznej oraz warunków wymaganych do ich uzyskania. Władza publiczna posiada uprawnienie do ustalenia szczegółowych warunków dostępu do konkretnej służby, ze względu na jej rodzaj i istotę¹¹. Powyższe oznacza, że norma konstytucyjna zawarta w art. 60 nie ma charakteru absolutnego i może być pod pewnymi warunkami doprecyzowywana przez ustawodawcę.

Podsumowując powyższe, należy przyjąć, że ustawodawca posiada pełną swobodę w ustalaniu zasad i sposobu wyboru organów wykonawczych jednostek samorządu terytorialnego, a co za tym idzie, może wprowadzić ograniczenie dotyczące liczby kadencji sprawowanych przez tego samego wójta. Take rozwiązanie nie stoi w sprzeczności z zapisami Konstytucji i należy uznać je za dopuszczalne

2. Wprowadzenie ograniczenia liczby kadencji wójta wiąże się z kwestią przyjęcia odpowiednich przepisów przejściowych rozstrzygających w jakim zakresie ewentualna zmiana miałaby dotyczyć osób piastujących stanowiska wójtów. W tym zakresie istnieją trzy możliwości:

- a). po wejściu w życie ewentualnych zmian, istnieje możliwość pełnienia dwóch lub więcej (w zależności od przyjętych w tym zakresie rozwiązań) pełnych kadencji na określonym stanowisku,
- b). kadencja obecnie pełniona jest zaliczana do limitu liczby kadencji, jakie mogą być pełnione przez tą samą osobę (przy założeniu, że proponowane zmiany wchodzi w życie podczas trwania obecnej kadencji),
- c). liczba wcześniej sprawowanych kadencji zalicza się do wprowadzonego limitu.

W pierwszej kolejności należy przyrzeć się ostatniemu, najdalej idącemu rozwiązaniu. Wydaje się ono bardzo restrykcyjne oraz naruszające zasadę *lex retro non agit*, będącą konsekwencją obowiązywania w Rzeczypospolitej Polskiej zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji). Zasada ta co prawda nie ma charakteru bezwzględnie obowiązującego, w konsekwencji czego ustawodawca może wyjątkowo i z bardzo ważnych powodów wprowadzić przepisy retroaktywne, niemniej nie wydaje się, aby cel potencjalnych zmian miał w tym przypadku uzasadnienie w stosowaniu tak nadzwyczajnych środków.

Odnosnie zaś dwóch pozostałych rozwiązań, należy podkreślić, iż obydwa wydają się dopuszczalne. W zasadzie to od ustawodawcy zależy które z nich przyjmie. Pod kątem konstytucyjności, rozwiązanie zgodnie z którym po wejściu w życie ewentualnych zmian, istniałaby możliwość pełnienia dwóch lub więcej (w zależności od przyjętych w tym zakresie rozwiązań) pełnych kadencji na określonym stanowisku, nie może budzić żadnych zastrzeżeń, w szczególności przy uwzględnieniu argumentacji zawartej w pkt. 1 niniejszego opracowania.

Także rozwiązanie pośrednie, tj. umożliwiające osobie obecnie pełniącej funkcję wójta ubieganie się tylko o jeszcze jedną kadencję (w przypadku przyjęcia limitu dwóch kadencji), jest dopuszczalne konstytucyjnie. Rozwiązanie takie zakładał wskazany wyżej projekt ustawy zgłoszony w dniu 21 września 2010 roku przez posłów Klubu Parlamentarnego Prawo i Sprawiedliwość. Wówczas stanowisko w tym przedmiocie zajął prof. Krzysztof Skotnicki¹², który wskazał, iż można przytoczyć liczne argumenty przemawiające za wprowadzeniem pewnych rozwiązań w trakcie kadencji wybranego organu. Jako przykład przywołał zmiany w prawie dotyczące ustanowienia obowiązku składania przez posłów oświadczeń majątkowych, podkreślając, iż „choćby były one przywoływane w związku z wprowadzeniem rozwiązań mających na celu walkę z korupcją, to jednak pojawiły się w nich elementy mające, w moim przeświadczeniu, pełne zastosowanie do rozwiązań z opiniowanego projektu ustawy”¹³. Uzasadniając swoją argumentację w tym zakresie prof. Krzysztof Skotnicki przywołał opisywane wyżej orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego mówiące, że ograniczenia nakładane na osoby sprawujące funkcje publiczne należy traktować

⁸ Wyrok TK z dnia 19 września 2006 r., sygn. akt K 7/05.

⁹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, Kazimierz Działocha, Leszek Garlicki, Paweł Sarnecki, Wojciech Sokolewicz, Janusz Trzcirski, 1999 r. tom IV, kom. dot. art. 60 Konstytucji RP, s. 10.

¹⁰ Sygn. akt K 11/01.

¹¹ Wyrok TK z dnia 14 grudnia 1999 r., sygn. SK 14/98.

¹² „Opinia prawna na temat zgodności z Konstytucją art. 2 i art. 4-6 poselskiego projektu ustawy - o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz o zmianie innych ustaw zgłoszonego w dniu 21 września 2010 r. przez Grupę posłów na Sejm RP Klubu Parlamentarnego „Prawo i Sprawiedliwość”, BAS-WAUiP-17792/10.

¹³ Jak wyżej.

jako środek zapewniający prawidłowe ich funkcjonowanie (sygn. akt K 11/01 oraz sygn. akt K 7/05).

Mając powyższe na uwadze, jako nienaruszające postanowień Konstytucji należy uznać rozwiązanie, zgodnie z którym dla obliczenia limitu pełnienia funkcji wójta można przyjąć obecną kadencję podczas trwania której proponowane zmiany ustawowe weszłyby w życie.

3. Kolejne pytanie, na które odpowiedzi ma udzielić niniejsze opracowanie brzmi: dlaczego akurat takie rozwiązanie pozwoli najskuteczniej usunąć występujące w niektórych gminach dysfunkcje związane z wieloletnim pełnieniem funkcji przez jedną osobę?

Na początku należy zauważyć, iż pytanie to zawiera określoną tezę, która skądinąd wydaje się słuszna, bowiem wprowadzenie ograniczenia liczby kadencji wójta sprawowanych przez tą samą osobę z całą pewnością może przyczynić się do usunięcia lub co najmniej ograniczenia określonych nieprawidłowości w funkcjonowaniu jednostek samorządu terytorialnego najniższego szczebla. Nieprawidłowości te zostały zdefiniowane w dotychczas procedowanych przez Sejm RP projektach ustaw jako potencjalne zagrożenie zawłaszczenia urzędu wójta przez określoną grupę lokalną, rodzinną, czy środowisko polityczne oraz stworzenia zagrożenia powstania trudnych do przezwyciężenia powiązań i korupcji¹⁴. Ponadto wskazywano na to, iż obecny stan rzeczy często sprzyja relacjom korupcyjnym wśród organów samorządu terytorialnego oraz petryfikuje obsadę personalną lokalnych struktur władzy lokalnej, zamykając tym samym dostęp do nich dla osób spoza nieformalnej grupy interesu, przez co na poziomie podstawowej jednostki podziału terytorialnego jaką jest gmina, blokowane są mechanizmy demokratyczne, umożliwiające społeczeństwu udział w sprawowaniu władzy¹⁵.

Nie ulega wątpliwości, że tak zdefiniowane dysfunkcje związane z wieloletnim pełnieniem urzędu wójta przez jedną osobę są dzisiaj realnym problemem w funkcjonowaniu gmin i miast w Polsce. Dotyczy to szczególnie małych gmin, których wójtowie wykorzystując posiadany aparat urzędniczy, gminne jednostki organizacyjne czy podległe im spółki samorządowe, potrafią skutecznie utrzymywać władzę przez kolejne kadencje, korzystając często z nieformalnych działań. Władze gminy jako pracodawca czy inwestor posiadają ogromny instrument umożliwiający uzależnienie od siebie określonych grup społecznych w zamian za zatrudnienie czy zlecenie określonych prac przez jednostki podległe. Takie działania mogą nosić znamiona korupcyjne, co w konsekwencji prowadzi do ograniczenia mechanizmów demokratycznych i zmniejsza szanse konkurentów w kolejnych wyborach.

Z całą pewnością zatem ograniczenie możliwości kandydowania na funkcję wójta osoby, która sprawowała ten urząd wielokrotnie, może umożliwić rozwiązanie wskazanych problemów i przyczynić się do zwiększenia przej-

rzystości władzy lokalnej, rozwinięcia mechanizmów demokratycznych oraz ograniczenia możliwości budowania trwałych, nieformalnych układów personalnych w środowisku lokalnym.

4. Przepisy ograniczające liczbę sprawowanych przez tę samą osobę kadencji na określonym stanowisku są znane ustawodawstwu wielu krajów. Oto kilka przykładów:
- Portugalia - art. 118 Konstytucji Republiki Portugalskiej z 2 kwietnia 1976 r. stanowi, że (i) nikt nie może sprawować dożywotnio jakiegokolwiek urzędu politycznego o zasięgu ogólnokrajowym, regionalnym lub lokalnym, (ii) ustawa może określić ograniczenia dotyczące kolejnego odnawiania mandatów dla osób sprawujących urzędy polityczne o charakterze wykonawczym. Przewodniczący władz lokalnych są ograniczeni trzema kolejnymi czteroletnimi kadencjami.
  - Brandenburgia i Badenia-Wirtembergia (kraje związkowe Republiki Federalnej Niemiec) - kadencja burmistrzów trwa 8 lat, przy czym przy ewentualnym kolejnym wyborze może być przedłużona do łącznie lat 12.
  - Stany Zjednoczone Ameryki:
    - Nowy Jork - liczba sprawowanych kadencji w przypadku niemal wszystkich urzędów publicznych ograniczona jest tylko do dwóch lub trzech.
    - Cincinnati - obowiązuje ograniczenie do dwóch następujących po sobie 4-letnich kadencji burmistrza.
    - Filadelfia - burmistrz może być wybrany nie więcej niż na trzy następujące po sobie kadencje.

¹⁴ Z treść uzasadnienia projektu ustawy z 21 września 2010 r. zgłoszonego przez grupę posłów na Sejm RP Klubu Parlamentarnego Prawo i Sprawiedliwość (druk sejmowy nr 3834).

¹⁵ Z treść uzasadnienia projektu ustawy z 9 listopada 2012 r. zgłoszonego przez grupę posłów na Sejm RP Klubu Parlamentarnego Ruch Palikota (druk sejmowy nr 1015).

Narodowy Instytut Samorządu Terytorialnego powstał w 2015 r.
Jest państwową jednostką budżetową podległą MSWiA.
Działa na rzecz dalszej profesjonalizacji samorządu terytorialnego i administracji publicznej.

Opinie i analizy NIST, ul. Zielona 18, Łódź 90-601
Sekretariat tel. +48 42 633 10 70
e-mail: sekretariat@nist.gov.pl